# Müdafisiz Kolluk İfadesi ve Teşhis

| MAHKEME | KARAR TARİHİ | SONUÇ |
| --- | --- | --- |
| Anayasa Mahkemesi Birinci Bölüm | 14.10.2026 | Ret |

| ESAS NO | İLGİLİ HÜKÜMLER |
| --- | --- |
| 2022/91829 | Anayasa 36, Anayasa 38, CMK 148/4, CMK 150/3, CMK 230/1-b |

ÖZET

Gözaltında baro avukat görevlendiremeyince rızasıyla avukatsız ifade veren başvurucu, bu ifadeye dayanılarak mahkûm edildiğini ileri sürdü. AYM, ifadenin tek veya belirleyici delil olmadığını, kovuşturmada müdafi yardımının eksikliği telafi ettiğini belirterek ihlal bulmadı.

**Bu kararın özeti ve değerlendirmesi**
savun.av.tr/mudafisiz-kolluk-ifadesi-ve-teshis-tutanagi-aym-2022-91829/ →

## Karar metni

Anayasa Mahkemesi Kararlar Bilgi Bankası sisteminde yayımlandığı hâliyle aktarılmıştır. Heyet, raportör ve vekil adları derlemeye alınmamıştır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

(Başvuru Numarası: 2022/91829)

Karar Tarihi: 14/10/2026

Sonuç: Esas (İhlal Olmadığı)

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, gözaltında müdafi olmaksızın alınan ifadelere ve teşhis tutanağına dayalı olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle müdafi yardımından yararlanma hakkı ile bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucunun, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel haklarının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de bulunmaktadır.

2. PKK/KCK terör örgütü tarafından 12/8/2015 tarihinde Silopi, Cizre, Nusaybin ilçeleri ile Şırnak il merkezinde öz yönetim ilan edildiği açıklanmıştır (bkz. (emsal başvuru) [GK], B. No: 2018/20156, 18/5/2022, § 24). Öz yönetim ilan ettiği tüm bölgelerde benzer bir strateji ile barikat ve hendeklere patlayıcı döşeyen, yolları patlayıcı düzenek kurmak suretiyle tuzaklayan ve karargâh olarak kullandığı binaları tünel kazarak birbirine bağlayan örgüt, bu şekilde ulaşımı engellediği bölgelerde güvenlik güçleri ve sivilleri hedef alan saldırılar düzenlemiştir. Yollar, köprüler, okul ve hastaneler dâhil kamu binaları, ambulanslar dâhil kamuya ve özel kişilere ait araç ve eşyaların terör saldırılarına maruz kalması, bir kısmının tahrip edilmesi neticesinde eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel kamu hizmetlerine erişim durma noktasına gelmiştir ((emsal başvuru) [GK], B. No: 2017/37897, 5/7/2022, § 27).

3. İlerleyen süreçte Şırnak'ın Cizre ve Silopi ilçelerinde kamu düzeninin sağlanması (...) amacıyla, Şırnak Valiliğinin 14/12/2015 tarihli kararı ile Cizre genelinde 14/12/2015 günü saat 23.00'dan geçerli olmak üzere, 10/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince ikinci bir duyuruya kadar sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir.

4. Cizre Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), PKK/KCK terör örgütü mensubu olduğuna ve örgütün illegal faaliyetlerine katıldığına yönelik beyan ve teşhis bulunan başvurucu hakkında PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatmıştır.

5. Soruşturma işlemleri kapsamında;

i. Bir lisenin öğretmenlerini taşıyan servis aracının 9/12/2015 tarihinde yüzleri kapalı PKK/KCK terör örgütü mensuplarınca önünün kesilerek araç içindeki öğretmenlerin mahalle içinde etrafı barikatlarla çevirili bir sokak içinde yaklaşık iki saat alıkonuldukları olayla ilgili olarak öğretmenlerin ifadesi alınmıştır. Ayrıca Terörle Mücadele Büro Amirliğinde bulunan ve haklarında daha önce işlem yapılan şahıslara ait fotoğraflar gösterildiğinde fotoğraflar arasında başvurucu ve diğer iki şüphelinin kendilerini zorla alıkoyan örgüt mensupları arasında olduğuna dair fotoğraf üzerinden yapılan teşhis tutanağı düzenlenmiştir.

ii. Müştekiler alınan ifadelerinde özetle kendilerinin alıkonulduğu yerde başvurucunun da olduğunu, PKK/KCK terör örgütü mensuplarınca örgüt propagandası niteliğinde ve tehdit içerikli sözler söylendiğini beyan etmiştir.

iii. Terörle Mücadele Büro Amirliği görevlilerince tanzim edilen Fotoğraftan Teşhis Tutanağına göre 3/1/2016 tarihinde aranan kişilerden olduğu belirtilen bir kişiye haklarında daha önce işlem yapılan kişilerin fotoğrafları gösterilerek teşhis yaptırıldığı, tutanakta bu kişinin başvurucuyu fotoğraftan teşhis ettiği ve başvurucu ile ilgili "...aktif olarak örgüt içerisinde faaliyet yürütür, örgüte eleman kazandırır, kırsal alana aktarımını sağlar..." şeklinde beyanda bulunduğu belirtilmiştir.

iv. Fotoğraftan Teşhis Tutanağına göre 7/1/2016 tarihinde yakalanan ve Terörle Mücadele Büro Amirliğine teslim edilen bir kişiye fotoğraflar gösterilerek teşhis yaptırıldığı, anılan tutanakta bu kişinin başvurucuyu fotoğraftan teşhis ettiği ve başvurucunun örgüt içerisinde faaliyet yürüttüğünü bildiğini beyan ettiği belirtilmiştir.

v. Son olarak Fotoğraftan Teşhis Tutanağına göre 1/4/2016 tarihinde çatışmalarda yakalanan ve Terörle Mücadele Büro Amirliğine teslim edilen gizli tanıklar ile bir kişiye fotoğraflar gösterilerek teşhis yaptırıldığı, tanıkların başvurucuyu fotoğraftan teşhis ettikleri görülmüştür.

vi. Soruşturma aşamasında ifadesi alınan gizli tanıklardan biri başvurucuyu kod isimleriyle tanıdığını ve başvurucunun YDG-H (Yurtsever Demokratik Gençlik) içinde faaliyette bulunduğunu, bir diğeri başvurucunun Suriye'ye YDG sorumlularıyla görüşmeye gittiğini, Cizre'de örgüte para topladığını, bir diğeri de başvurucunun mahalle örgüt sorumlusu olduğunu beyan etmiştir.

vii. Ayrıca başvurucudan atış artığı örneği alınmış ve incelenmek üzere Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğüne gönderilmiştir. Polis Laboratuvarı Müdürlüğünce tanzim edilen raporda alınan numunelerde atış artığına rastlanmadığı belirtilmiştir.

6. Soruşturma sürecinde Cizre İlçe Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Büro Amirliğince 24/12/2015 tarihinde yapılan ikamet aramasında başvurucu yakalanmıştır. Terörle Mücadele Büro Amirliği görevlilerinin 26/12/2015 tarihli tutanağına göre başvurucunun ifadesinin alınması için Şırnak Barosundan avukat görevlendirilmesi talebinde bulunulduğu ancak 95 avukatın görevlendirmeyi reddetmesi üzerine başvurucunun rızası doğrultusunda ifadesinin avukatsız alındığı belirtilmiştir. Başvurucu 27/12/2015 tarihli ifadesinde PKK/KCK terör örgütüne iki buçuk yıl önce katıldığını, kod adlı bir kişiden teorik eğitim aldığını, Suriye'ye gidip geldiğini, herhangi bir silahlı eyleme katılmadığını, Cizre'de örgütlenme faaliyetlerine katıldığını ve sorumlu olarak görev yaptığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca çeşitli tarihlerde gerçekleşen terör eylemleri hakkında bilgiler vermiştir. Ayrıca başvurucu, haklarında işlem yapılan terör örgütü mensupları ile ilgili fotoğraftan teşhiste bulunmuştur.

7. Başvurucu, Başsavcılık tarafından alınan 28/12/2015 tarihli ifadesinde de benzer mahiyette açıklamalarda bulunmuştur. Aynı gerekçe doğrultusunda müdafi tayini yapılamadığı belirtilen tutanakta başvurucunun ifadesini bizzat vermeye hazır olduğu belirtilmiştir. Başsavcılık, tutuklanması talebiyle başvurucuyu Cizre Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk etmiştir. Başvurucunun Hâkimlik tarafından yapılan sorgusunda da avukatların görevlendirmeyi reddetmesi nedeniyle avukatsız sorgu yapılmıştır. Başvurucu buradaki sorgusunda örgüt üyesi olan kişiler hakkında bilgiler vermiş ve örgütün ilçedeki eylem planlarından bahsetmiştir. Ayrıca sorguda, ilçedeki öğretmenlerin kaçırılmasında kendisinin bir alakasının olmadığını, PKK/KCK terör örgütüne katılmadığını, herhangi bir eğitim almadığını, kolluktaki ifadesinin bu kısmının doğru olmadığını, herhangi bir suç işlemediğini beyan etmiştir. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

8. Başsavcılık; başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, tehdit ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından cezalandırılması talebiyle 12/4/2016 tarihli iddianame düzenlemiştir. (...)

9. İddianamenin kabulü ile açılan dava Cizre 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 2016/374 Esas sayılı dosyası üzerinden görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 22/4/2016 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip tutanağında diğer işlemlerin yanı sıra başvurucuya müdafi tayin

edilmesine, soruşturma aşamasında beyanda bulunan müşteki ve tanıkların dinlenmesi için işlem yapılmasına karar verilmiştir.

10. Başvurucu, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla katıldığı birinci celsede müdafi huzurunda savunmasını yapmıştır. Soruşturma aşamasındaki beyan ve teşhisinin işkence altında alındığını belirten başvurucu, müştekilerin yaptığı teşhisin kanundaki usule aykırı şekilde yapıldığını ve örgütle irtibatının olmadığını ileri sürmüştür. Mahkeme 11/8/2016 tarihinde dava dosyasının aynı olaya ilişkin olmaları nedeniyle aralarında hukuki ve fiilî irtibat bulunan 2016/355 Esas sayılı dava dosyası ile birleştirilmesine karar vermiştir.

11. Birleştirme kararı sonrasında yargılama yirmi yedi celsede tamamlanmıştır. Mahkeme, başvurucu hazır bulunmaksızın resen açtığı celsede öğretmen olan müştekilerin ders durumları nedeniyle beyanlarını almıştır. Müştekiler soruşturma ifadelerini tekrar etmiştir. Başvurucunun SEGBİS aracılığıyla katıldığı 21/11/2016 tarihli celsede müdafii ve bir kısım tanıklar da hazır bulunmuştur. Başvurucu ve müdafii savunmasında özet olarak mağdurların aleyhe bir beyanda bulunmadıklarını, dosyada mevcut teşhis tutanaklarının 4/7/1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu'nun Ek 6. maddesine aykırı olduğunu, kovuşturma aşamasında dinlenen soruşturma aşamasında teşhis yapan tanıkların ilk beyanlarını kabul etmediklerini ve kendisi hakkında aleyhe beyanda bulunmadıklarını, bu nedenle tanıkların beyanlarında çelişki olduğunu, soruşturma aşamasında ifade ve sorgusu sırasında müdafi hazır bulundurulmadığını, üzerine atılı suçu işlemediğini beyan etmiştir. Anılan celse dinlenen tanıklar; başvurucu hakkında soruşturma aşamasında verdikleri ifadelerinin doğru olmadığını, ifadelerini baskı altında verdiklerini ve önceki beyanlarını kabul etmediklerini ifade etmiştir. Celse; gizli tanıklar ile dinlenmeyen diğer tanıkların dinlenmesine yönelik işlem yapılması amacıyla ertelenmiştir.

12. Mahkemece başvurucunun katılmadığı resen açılan celselerde dinlenen gizli tanıklar, başvurucunun örgütün gençlik yapılanması üyesi olduğunu, hendek ve barikat olaylarında silahlı nöbet tuttuğunu ve örgüt adına faaliyet yürüttüğünü beyan etmiştir. (...)

13. Başvurucu, duruşmada kendisine okunan gizli tanıkların beyanlarını kabul etmediğini beyan etmiştir. Diğer celselerde hendek olayları kapsamında bilgi sahibi olarak ifade veren tanıkların dinlenmesi amacıyla işlem yapılmıştır. Dinlenen tanıklar, başvurucuyu teşhise yönelik soruşturma beyanlarının tehditle alındığını belirtmiştir. Öte yandan başvurucu hakkında aynı olaylarla ilgili eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi ve tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi suçlarından açılan davalar da görülmekte olan kovuşturma dosyasıyla birleştirilmiştir. Başvurucuyla birlikte yargılanan diğer bir sanık huzurdaki savunmasında öğretmenlerin alıkonulması olayında servis aracı şoförü olduğunu, tanımadığı kişilerin kendilerine örgüt propagandası yaptıklarını ve başvurucuyu tanımadığını ileri sürmüştür.

14. Yargılama sonunda Mahkeme; başvurucunun devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi, tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi ile terör örgütü propagandası yapma suçlarını işlediğini sabit kabul ederek cezalandırılmasına karar vermiştir.

15. Kararda ilk olarak PKK/KCK terör örgütüyle ilgili değerlendirmelere yer verildikten sonra YDG yapılanmasının terör örgütüyle ilişkisi ortaya konulmuştur. Cizre ve Silopi'de gerçekleşen öz yönetimle ilgili eylemlerin örgütsel bağlantısı da açıklanmıştır. Mahkeme gerekçeli kararında mahkûmiyet kararını başvurucunun Cizre'deki hendek ve barikat eylemlerine katıldığına, örgüte eleman temin ettiğine, kod adı kullandığına ve örgüt adına faaliyet yürüttüğüne dair kolluk, Cumhuriyet savcılığı ve sorgu hâkimliğinde verdiği beyanlarına, kaçırılan öğretmenlerin müşteki olarak verdiği ifade ve teşhislerine, hendek olaylarıyla ilgili ifade veren tanıkların başvurucuyla ilgili soruşturma aşamasında yaptıkları teşhislere, gizli tanıkların beyanlarına dayanmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmında özetle; başvurucunun 2014 yılında örgütün organik yapılanmasına dâhil olduğu, Suriye'de eğitim aldığı, hendek barikat eylemlerinin örgütlenmesi ve eleman temini konularında çalışmak üzere ilçeye gönderildiği, "aşamalarda Sulh Ceza Hakimi Huzurunda da doğruladığı kolluk beyanlarında örgütün teşkilat şeması hakkında detaylı bilgiler verdiği", teşhis beyanları doğrultusunda kod adları kullandığı ve sorumlu düzeyde faaliyet yürüttüğü; bir tehdit olayına ilişkin birleşen davada ise telefonun başvurucuda olduğunun kesin olarak belirlenemediği gerekçesiyle CMK 223/2-e uyarınca beraatine karar verildiği; öğretmenlerin alıkonulması olayında müşteki beyanlarının birbiriyle ve diğer sanığın beyanlarıyla uyumlu olduğu, teşhis eden müştekilerin talimat mahkemesinde alınan beyanlarında teşhislerini doğruladıkları; koruma kararı kaldırılan ve ulaşılamayan bazı gizli tanıkların beyanlarının hükme esas alınmadığı, cezaevinde olduğu anlaşılan bir teşhis tanığının beyanına itibar edilmediği; başvurucunun duruşmada önceki beyanlarını doğrulamamış olsa da suçtan kurtulmaya yönelik beyanlarına itibar edilmediği açıklanmıştır. (...)

16. Başvurucu müdafii mahkûmiyet kararına karşı sunduğu istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- teşhis tutanaklarının 2559 sayılı Kanun'a aykırı olduğunu, soruşturma aşamasındaki ifadesinde ve sorgusunda müdafi atanmadığını, gizli tanıkların duruşmada dinlenmediğini, üzerine atılı suçları işlemediğini ileri sürmüştür. Başvurucunun istinaf talebi Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince (İstinaf Dairesi) incelenmiştir. İstinaf Dairesi, başvurucu hakkında hendek ve barikatta silahlı nöbet tutma eylemleri nedeniyle kişiyi hürriyetinden yoksun kılma suçu yönünden Mahkeme tarafından verilen mahkûmiyet kararını kaldırarak başvurucunun beraatine karar vermiştir. İstinaf Dairesi 4/2/2021 tarihli kararında diğer suçlar yönünden ise istinaf talebinin esastan reddine karar vermiştir.

17. İstinaf Dairesinin kararına karşı başvurucu ve müdafii tarafından temyiz kanun yoluna başvurulmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde ileri sürdüğü sebepleri temyiz dilekçelerinde tekrar etmiştir. Dosya temyiz incelemesinin gerçekleştirilmesi amacıyla Yargıtay 3. Ceza Dairesine (Ceza Dairesi) gönderilmiştir.

18. Başvurucu, temyiz incelemesinin devam ettiği süreçte bulunduğu ceza infaz kurumundan gönderdiği 17/12/2021 tarihli dilekçesinde duruşmada bildiklerini söyleyemediğini ancak bu aşamada örgütle ilgili bildiklerini anlatmak ve etkin pişmanlıktan yararlanmak istediğini belirtmiştir.

19. Ceza Dairesi yaptığı temyiz incelemesi sonunda devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, -müştekilere yönelik- kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından kurulan mahkûmiyet hükümlerine yönelik istinaf talebinin esastan reddine ilişkin

İstinaf Dairesi kararını tüm delillerin hukuka uygun elde edildiğini vurgulayarak 26/4/2022 tarihinde onamıştır. Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi suçu yönünden ise başvurucudan herhangi bir patlayıcı maddenin ele geçirilemediği gerekçesiyle başvurucu hakkında mahkûmiyet verilemeyeceği belirtilerek hükmün bozulmasına karar vermiştir.

20. Başvurucu temyiz incelemesi sonrası kesinleşen suçlar yönünden nihai kararı 23/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, makul sürede yargılanma hakkına ilişkin şikâyetinin kabul edilemez olduğuna ve adil yargılanma hakkına ilişkin diğer şikâyetlerinin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Müdafi Yardımından Yararlanma Hakkıyla Bağlantılı Olarak Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; soruşturma aşamasında kolluk, Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi huzurunda verdiği ifadelerinde müdafi yardımından yararlanmadığını, müdafisiz alınan ifadelerine dayanılarak mahkûmiyet kararı verildiğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurunun öncelikle kabul edilebilirlik kriterleri yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş, ayrıca somut olay ele alınırken mevzuat hükümleri ile konuya ilişkin yer verilen Anayasa Mahkemesi kararlarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

24. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun soruşturma aşamasında müdafi hazır bulunmaksızın verdiği ifadelere mahkûmiyet kararında önemli ağırlıkta dayanılmasına yönelik şikâyetlerinin müdafi yardımından yararlanma hakkı ile bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan müdafi yardımından yararlanma hakkı ile bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Savunma hakkının sağladığı "güvenceler" esasen adil yargılanma hakkı içinde yer almaktadır. Savunma hakkı, hukuk devleti ilkesinin gereklerinden ve adil yargılanma hakkının önemli güvencelerinden biri olması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde açıkça ifade edilmiştir. Anılan hükümde, herkesin meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Savunma hakkı tanınmadan kişilerin cezalandırılması, Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesine de uygun değildir. Bu nedenle savunma hakkının sağlanmadığı bir yargılamanın adil olduğundan söz edilemez ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2014/12002, 8/12/2016, § 70).

27. Şüpheli ve sanığa salt savunma hakkının tanınması yeterli değildir. Şüpheli ve sanığın savunma için Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollar"dan yararlandırılması da gerekir. Şüpheli ve sanık için Anayasa'nın 36. maddesinde sözü edilen meşru vasıta ve yollardan en önemlisi müdafi yardımından yararlanmaktır. Diğer bir ifadeyle müdafi yardımından yararlanma hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde belirtilen "meşru vasıta ve yollar" kavramının kapsamındadır. Bu itibarla müdafi yardımından yararlanmanın adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğine dâhil ve bu hakkın doğal sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla suç isnadı altındaki kişi, adil yargılanma hakkı kapsamında kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma hakkına sahiptir ((emsal başvuru), § 72).

28. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, taraf olduğumuz uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (c) bendinde; bir suç ile itham edilen herkesin kendisini bizzat savunma veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanma, eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilme hakkı düzenlenmiştir ((emsal başvuru), § 73).

29. Anılan hakkın ilke olarak şüphelinin kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren sağlanması gerekir. Şüpheliye kolluk tarafından ilk kez sorgulanmasından itibaren avukata erişim hakkı sağlanması, kendisini suçlamama ve susma hakları yanında genel olarak da adil yargılanma hakkının etkili bir koruma işlevine sahip olması bakımından gereklidir. Çünkü bu aşamada elde edilen deliller, yargılama sırasında söz konusu suçun hangi çerçevede ele alınacağını belirlemektedir. Özellikle delillerin toplanması ve kullanılması aşamasında cezai yargılamaya ilişkin mevzuat giderek daha karmaşık hâle geldiğinden şüpheliler, ceza yargılamasının bu evresinde kendilerini savunmasız bir durumda bulabilir. Belirtilen savunmasızlık hâli ancak bir müdafinin hukuki yardımı ile gereği gibi telafi edilebilir ((emsal başvuru) [GK], B. No: 2013/1138, 27/10/2015, §§ 118, 135; (emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2012/543, 15/10/2014, § 64).

30. Sanık, olay hakkında doğrudan doğruya bilgiye sahiptir. Dolayısıyla sanığın beyanlarının olayın aydınlatılması bakımından son derece önemli bir delil niteliğinde olduğu açıktır. Bu bakımdan suç isnadı altındaki kişinin müdafi hazır bulunmadığı hâlde kendini suçlayıcı beyanlarda bulunup bulunmadığı, bu itirafların aleyhinde kullanılıp kullanılmadığı, susmasından mahkemece olumsuz sonuçlar çıkarılıp çıkarılmadığı ve kendisine herhangi bir baskı uygulanıp uygulanmadığı her somut olayda değerlendirilmelidir. Bir ceza davasında kendi aleyhine tanıklık etmeme ve delil vermeye zorlanmama hakkı, suç isnadını zorla veya baskıyla sanığın isteğine aykırı olarak elde edilen delillere başvurmadan kanıtlamaya çalışmayı gerektirir. Avukata erişimi sağlanmayan sanığın kolluktaki ikrarının mahkûmiyet kararında kullanılması durumunda savunma hakkına telafi edilmez biçimde zarar verilmiş olacaktır. Soruşturma evresinde elde edilen ikrarın kötü muamele ve işkence altında verildiği belirtilerek reddedilmesi durumunda mahkemece bu husus irdelenmeksizin ikrarın dayanak olarak kullanılması önemli bir özen eksikliğidir ((emsal başvuru), § 79).

31. Müdafi yardımından yararlanma hakkı mutlak değildir. Bu hakkın istisnai hâllerde sınırlandırılması mümkündür. Zorunlu sebeplerin ortaya çıkması hâlinde bu hak kısıtlanabilir. Avukat erişiminin sağlanmamasına istisnai olarak zorunlu sebeplerin gerekçe gösterilmesi durumunda bile böylesi bir kısıtlama şüphelinin/sanığın adil yargılanma bağlamında güvence altına alınan haklarına zarar vermemelidir ((emsal başvuru), §§ 118, 137). Müdafi yardımından yararlanma hakkı bakımından önemli olan, yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında şüphelinin/sanığın müdafi yardımından etkili bir biçimde yararlanmış olmasıdır. Ancak avukata erişim yönünden getirilen kısıtlama yargılamanın sonraki aşamalarında telafi edilmiş ise savunma hakkı ihlal edilmiş sayılmaz ((emsal başvuru), § 78).

32. Başvurucu; devletin birliğini ve ülke bütünlüğünü bozma, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma, eğitim ve öğretim hakkının engellenmesi ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından mahkûm edilmiştir. Başvurucuya isnat edilen suçlar kapsamındaki eylemlere ilişkin değerlendirmede, başvurucunun soruşturma aşamasında (gözaltında) müdafi olmaksızın elde edilen beyanlarının da delil olarak kabul edildiği görülmektedir (bkz. § 15).

33. Bireysel başvuru incelemelerinde, ölçü norm Anayasa'dır; kanuna uygunluk denetimi yapılmamaktadır. Müdafi yardımından yararlanma hakkının Anayasa'nın 36. maddesini ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesinde yargılamanın bütünlüğü içinde somut davanın kendine özgü koşulları dikkate alınmalıdır ((emsal başvuru), § 144, (emsal başvuru), § 71).

34. Bireysel başvuru konusu olayda başvurucunun 27/12/2015 tarihinde Terörle Mücadele Büro Amirliğinde ifadesi alınmış ve teşhis tutanağı düzenlenmiştir. Başvurucu gözaltında verdiği ifadesinde örgütsel irtibatı hakkında önemli bilgiler vermiştir. Söz konusu tutanağa göre başvurucuya yasal hakları hatırlatılmış, başvurucu avukatın hukuki yardımından yararlanmak istemediğini belirterek kendi özgür iradesiyle beyanda bulunmuştur. Başvurucunun gözaltında bulunduğu sırada müdafi yardımından yararlanma hakkının hatırlatıldığı, başvurucunun söz konusu hakkından feragat ettiği anlaşılmaktadır. Başvuru konusu somut olayda söz konusu feragat iradesinin geçerli olmadığına ilişkin herhangi bir bilgi veya belge dosyada mevcut değildir. Dahası başvurucu aynı yöndeki beyanlarını Cumhuriyet savcısı ve sorgu hâkimi huzurunda da tekrar etmiştir (bkz. §§ 6,7).

35. Soruşturma evresinde başvurucunun ifadesinin müdafi olmaksızın alınması yargılamada bir özensizliğe işaret etse de gerekçeli karar incelendiğinde başvurucunun müdafi yardımından faydalanmadan verdiğini iddia ettiği beyanlarının tek başına hükme esas alınmadığı, Mahkemece açık ve gizli tanık beyanları ile müşteki öğretmenlerin beyan ve teşhislerine de dayanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla başvurucunun müdafi olmaksızın kollukta alınan ifadesinin mahkûmiyeti için tek veya belirleyici biçimde delil olarak kullanılmadığı, sonraki aşamalarda sağlanan müdafi yardımı ve yargılama usulünün diğer güvencelerinin soruşturmanın başında başvurucunun müdafi yardımından faydalanma hakkına verilen zararı telafi ettiği anlaşılmaktadır (bkz. § 15). Bu noktada başvurucunun aynı yöndeki ifadesini Cumhuriyet savcısı huzurunda yinelediği ve temyiz aşamasında verdiği dilekçe ile örgütsel bağlantısı hakkında bilgiler vermek suretiyle etkin pişmanlıktan faydalanmak istediğini beyan ettiği de gözden kaçırılmamalıdır (bkz. § 18). Ayrıca Mahkeme, tanıkların beyanlarının birbirleriyle ve diğer sanığın savunmasıyla

örtüştüğünü de değerlendirerek mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan somut olayda, başvurucunun gözaltında müdafi olmaksızın alınan ifade ve teşhis tutanağının hukuka aykırı delil olduğu yönündeki itirazı Yargıtay tarafından incelenmiş ve delilin hukuka uygun olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak şikâyete konu gözaltında müdafi olmaksızın alınan ifade ve teşhis tutanağının mahkûmiyete esas alınmasının -somut olayın özel koşullarında- yargılamanın bütününü hakkaniyete aykırı hâle getirmediği anlaşılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki müdafi yardımından yararlanma hakkıyla bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekmektedir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu; hakkında mahkûmiyet kararı verilen suçların ne şekilde oluştuğunun, hangi eylemlerin suçlara delil kabul edildiğinin ortaya konulmasına ilişkin aşamalarda ileri sürdüğü davanın sonucuna etkili itiraz ve savunmalarına Mahkeme ve kanun yolu incelemesi aşamasında ayrıca ve açıkça yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Mahkemelerin gerekçeli karar yükümlülüğünün yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı olarak yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamayacağını, gerekçeli karardan davanın esas sorunlarının incelenmiş olduğunun tespit edilebildiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunamamıştır.

39. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

40. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

41. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. (...) ((emsal başvuru) [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

42. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan mercinin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

43. İncelenen olayda KCK/PKK ve YDG'nin kesinleşmiş yargı kararıyla terör örgütü olarak kabul edildiğini açıklayan Mahkeme, başvurucunun (...) mahkûm olmasında başvurucu hakkındaki gizli ve açık tanık beyanları ve teşhislerine, öğretmenlerin kaçırılmasına ilişkin olay kapsamında müştekilerin beyanları ve teşhislerine ve başvurucunun soruşturma aşamasındaki ikrar mahiyetindeki beyanlarına dayanmıştır (bkz. § 15). Başvurucu ise soruşturma aşamasındaki beyanlarını kabul etmediğini, örgütle hiçbir bağlantısının bulunmadığını ileri sürmüştür (bkz. § 10).

44. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir ((emsal başvuru) [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58).

45. (...) Mahkemenin başvurucu, müşteki ile açık ve gizli tanıkların beyan ve teşhisini dikkate almak suretiyle bir sonuca vardığı gözönünde bulundurulduğunda mahkûmiyet kararının ilgili ve yeterli gerekçe içermediğinden söz etmek mümkün gözükmemektedir. Dolayısıyla mahkûmiyet kararında uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazların ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılandığı, kanun yolu incelemesi neticesinde verilen kararda değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu gözetildiğinde yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirilerek başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

47. Başvurucunun; i. suç isnadına bağlı tutulduğu muhakeme süreci itibarıyla kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının süre aşımı nedeniyle, ii. duruşmada hazır edilmediğine ilişkin iddialarının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, iii. yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, iv. suçu işlediğine yönelik oluşan şüphe Mahkemece aleyhine yorumlanıp haksız olarak mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle yargılamanın sonucu itibarıyla adil olmadığına ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle, v. gizli tanıkların duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının başvurucunun diğer tanıklara yönelik şikayetinin bulunmaması ve gizli tanık beyanlarının mahkeme kararının dayandığı belirleyici delil olmaması nedeniyle açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Müdafi yardımından yararlanma hakkı ile bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan müdafi yardımından yararlanma hakkı ile bağlantılı olarak hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

Ç. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 14/10/2026 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.